

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Studij sociologije i komunikologije
kolegij Sustavna sociologija I.

Hermina Sorić

**Montessori pedagogija – pomoz mi da to
učinim sam**

Seminarski rad

Nastavnik:

prof. dr. sc. Renato Matić

Asistent:

Ivan Perkov, mag. soc.

Zagreb, lipanj 2019.

Sažetak

Cilj ovog rada pregledno je i detaljno objasniti principe na kojima se temelji Montessori pedagogija kao jedna od alternativnih vrsta pedagogija u današnjem društvu. Prvobitno se navode autobiografski podaci začetnice ove metode Marije Montessori, koji će kasnije imati utjecaj u vidu formiranja cjelokupnog sustava Montessori. Opisuje se rađanje ideje ove pedagogije te njezin začetak u obliku Casa dei bambini te počeci stručnog razvoja. Uz temeljna shvaćanja, Montessori pedagogije posebna se pozornost obraća na ideju individualnosti svakog djeteta kao puta k ostvarivanju vlastita potencijala te slobodu koju unutar ove metode imaju i učenik i učitelj. Također, bitne inovacije vezuju se i uz uloge učitelja kojemu se ne pripisuje uloga predavača, već osobe koja predstavlja vezu između materijala i učenika. U radu se izlaže i svrha materijala kojima se također pridaje velika važnost kao obliku igre i učenja. Raznim materijalima djeca savladavaju razne prepreke razvijajući se pritom i intelektualno i tjelesno. Od velike je važnosti i učionica koja je također posebno opremljena na način da je u potpunosti prilagođena potrebama djeteta kako bi na taj način stvorila jednu od glavnih pretpostavki vezanih uz razvoj – poticajnu okolinu. U radu se navode i pobliže opisuju dvije faze svakidašnjice unutar Montessori sustava – prva faza slobodnog rada te druga faza zajedničke razredne nastave.

Ključne riječi : Maria Montessori, Montessori pedagogija, Montessori metode, pedagogija, odgoj

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Tko je Maria Montessori ?	4
3. Casa dei bambini i počeci stručnog razvoja	5
4. Temeljna shvaćanja odgoja i škole.....	6
5. Uloga učitelja	7
6. Materijali u okolini.....	8
7. Učionica	9
8. Slobodni rad i zajednička razredna aktivnost.....	10
9. Zaključak.....	11
10. Popis korištene literature	12

1.Uvod

Živeći u društvu gdje dominira samo jedan sustav odgoja i obrazovanja, teško je spoznati prednosti i nedostatke te usporediti temeljna načela drugih sustava. Sukladno tomu, pojedinci nisu ni u mogućnosti odabrati pedagogiju kojom bi se htjeli voditi pri odgoju vlastita djeteta.

Ovaj će rad tematizirati jednu od alternativnih oblika pedagogije – Montessori pedagogiju. Nastojat će se objasniti njezino nastajanje i razvoj, također, objasnit će se neka od temeljnih shvaćanja koja se bitno razlikuju od principa ustaljenih sustava. Posebno opremljena učionica, materijali za istovremenu igru i učenje te poimanje uloga učitelja samo su neka od obilježja koju ovu metodu izdvajaju od ostalih.

Cilj ovog rada pružiti je uvid u temeljnu ideju pedagogiju Marije Montessori koja se odnosi na veliku samostalnost djeteta u razvijanju vlastitih potencijala.

U prvom dijelu rada iznijet će se autobiografski elementi Marije Montessori koji su imali značaj u formiranju ove pedagogije. Kasnije će se u radu navesti i opisati već spomenuta temeljna shvaćanja Montessori pedagogije.

2. Tko je Maria Montessori ?

Maria Montessori rođena je 31. kolovoza 1870. godine u Italiji. Odrastala je kao jedino dijete u obitelji s ocem Alessandrom Montessorijem te majkom Renilde Montessori. Ono što se može istaknuti u ne tako znanom djetinjstvu Marije Montessori činjenica je da je odrasla u obiteljskom okruženju koje joj je svakodnevno pružalo snagu i potporu u sljedbi vlastitih ciljeva, kako bi se na taj način potaknula njezina angažiranost te razvoj samosvijesti. U to doba u Italiji, strogoj katoličkoj državi, u pogledu tradicionalnog odgoja ženske djece odgoj u kući obitelji Montessori razlikovao se od većine. Upravo takav odgoj poslužio je kad je Maria Montessori kao djevojčica s izrazitim zanimanjem za matematiku, nakon osnovne škole odlučila upisati tehničku školu koju su smjeli pohađati isključivo dječaci (Seitz i Hallwachs, 1997: 19).

Pri završetku srednjoškolskog obrazovanja Maria Montessori svoje akademsko obrazovanje započinje na studiju medicine što je također u tadašnjoj Italiji bilo neuobičajeno budući da su i na tom području prevladavali muškarci (Seitz i Hallwachs, 1997: 20). Upravo ta neuobičajenost uzrokovala je mnoge poteškoće tijekom studiranja te se Montessori svakodnevno

morala nositi s zadirkivanjem od strane svojih kolega. Nije teško za pretpostaviti i kako je njezin tretman na fakultetu bio drukčiji te je tako primjerice Montessori vježbe iz anatomije morala sama izvoditi u večernjim satima kako je njezine kolege ne bi morale gledati dok secira mrtva ljudska tijela (Matijević, 2001: 33-34).

Neovisno o navedenim razlikama, Montessori je uspješno diplomirala 1896. godine te tako postala prva žena u povijesti Italije koja je promovirana u doktora (Matijević, 2001: 34).

Već godinu dana nakon završetka studija Montessori se zapošljava kao liječnica na Sveučilišnoj klinici, a 1889. odlučuje se na otvaranje vlastite liječničke prakse. Upravo rad u klinici bio je jedna od pokretačkih snaga za osnivanje Montessori pedagogije (Seitz i Hallwachs,1997: 21).

Kako bi produbila znanja o čovjekovu razvoju Montessori sa svojih trideset godina odlučuje se na studiranje antropologije, psihologije i filozofije odgoja (Matijević, 2001: 35).

Radeći na klinici, Montessori se prvi puta susreće sa slaboumnom djecom te primjećuje kako se nitko se brine o njihovu razvoju. U jednom od posjeta primijetila je kako se djeca nakon jela igraju tako da skupljaju mrvice od kruha te ih oblikuju. Dok su ostali zaposleni to objašnjavali lošim odgojem, Montessori je uvidjela nešto drugo – nepoticajnu okolinu. Na taj je način Montessori došla do zaključka kako je toj djeci potreban pedagoški rad kako bi se omogućio njihov napredak. Upravo se ti trenutci mogu smatrati začecem Montessori pedagogije (Seitz i Hallwachs,1997: 21).

3. Casa dei bambini i počeci stručnog razvoja

Casa dei bambini naziv je prve dječje kuće koja se osnovala 6. siječnja 1907. godine u San Lorenzu s ciljem okupljanja djece iz obitelji novoizgrađenih zgrada u jednoj od siromašnijih rimskih četvrti gdje su uglavnom živjele obitelji s oba roditelja zaposlena (Matijević, 2001: 36).

Montessori i njezini mladi suradnici preuzeli su zadaće upravljanja vrtićem te ga tako opremili namještajem koji je veličinom bio primjeren djeci, osim toga pribavili su i poseban senzomotorički materijal koji bi pred djecu stavljao određene zahtjeve. Takav bi materijal kod djece izazivao spontanu igru i koncentraciju dok bi se pritom bavljala. Dodatnu radost

predstavljala bi mogućnost djetetova samostalna izbora s kojim će se materijalom baviti. Na taj je način unutar vrtića uspostavljena ugodna te ujedno atmosfera i poticajna okolina (Seitz i Hallwachs,1997: 23). „Zbog pažnje koju su uživali i zbog očuvanja vlastitog identiteta djeca su ubrzo počela razvijati pozitivno društveno ponašanje, bila su ljubazna i susretljiva i pokazivala su veliko zanimanje za sve što ih je okruživalo“ (Seitz i Hallwachs,1997: 23).

Pedagoški uspjesi u San Lorenzu bili su samo početak stručnog razvoja Montessori pedagogije. Pobuđena pažnja potaknula je Mariju Montessori na opisivanje svoje metode u knjizi „Il Metodo della Pedagogica Scientifica applicato all eduazione in fantile nelle Casa dei Bambini“ 1909. Iste je godine počela i održavati tečajeve o uvodu u Montessori metodu te su tako nakon tečaja u Rimu, slijedili su tečajevi u Parizu, Indiji, Barceloni i Londonu okupljajući sudionike iz cijeloga svijeta (Seitz i Hallwachs,1997: 23).

Također, treba istaknuti i osnivanje međunarodne krovne organizacije Association Montessori Internationale (AMI), koju je Montessori zajedno sa sinom Marijom Montessorijem pokrenula 1929. godine te ona i danas postoji sa sjedištem u Amsterdamu (Seitz i Hallwachs,1997: 23). „To je udruženje organiziralo međunarodnu razmjenu stručnjaka te osposobljavanje učitelja i odgajatelja, što i danas još uvijek radi“ (Matijević, 2001: 37).

4. Temeljna shvaćanja odgoja i škole

„Maria Montessori je imala samo jedan uzor: dijete“ (Seitz i Hallwachs, 1997: 19).

Svoju je koncepciju odgoja Montessori temeljna na razvojnim fazama dječje osjetljivosti. Ostvarenost tih razvojnih faza polazi od dvije pretpostavke. Prvotno se smatra kako se djeca rađaju sa snagama za samorazvoj, a s druge strane iste te prirodene strane moguće je ostvariti ukoliko se djeca nalaze u povoljnoj okolini za razvijanje istih. Stoga, samoodgoj i samopoučavanje temeljna su obilježja Montessori metode. Sve potencijale koje dijete ima u sebi nastojat će ostvariti na način da pita odraslu osobu roditelja ili pedagoga kako da nešto učini samo, a zadaća odgajatelja ili učitelja stvoriti je poticajnu okolinu osiguravajući materijale prilagođene i namijenjene djetetovu razvoju (Matijević, 2001: 37).

Individualnost čini jedan od čimbenika na koji Montessori stavlja poseban naglasak. Govoreći pritom kako odgojna nastojanja trebaju biti usmjerena i oblikovana prema djetetovim

individualnim osobinama, sukladno tome od izuzetne je važnosti posvetiti se uočavanju i temeljitom proučavanju djetetovih individualnosti (Matijević, 2001: 35).

Ideja slobodnog odgoja također je prisutna unutar Montessori sustava. Ta sloboda odgoja obuhvaća i slobodu djeteta - primjerice u izboru materijala i aktivnosti te redoslijeda aktivnosti kojima će se baviti, ali i slobodu učitelja da ne slijedi neki od propisanih program budući da Montessori polazi od pretpostavke kako nije moguće sastaviti univerzalni program koji će odgovarati razvojnim potrebama pojedine djece. Podržavaju se tek okvirno određenje aktivnosti koje bi dijete trebalo savladati u određenim razdobljima odgoja i školovanja (Matijević, 2001: 39).

5. Uloga učitelja

Prema mišljenju Marije Montessori učitelj bi se trebao voditi mislima Ivana Krstitelja: „Pravo je da on raste, a ja se smanjujem“ (2003: 151).

Uloga učitelja bitno se mijenja, on nastoji smanjiti svoju aktivnost, koja se promatra kao svojevrsna prepreka djetetovoj te na taj način dopušta razvoj, napredovanje i pripisivanje zasluga za isto samom djetetu (Montessori, 2003: 151). Također, vrlo je bitno smanjiti autoritet učitelja kako dijete ne bi steklo dojam kako je učitelj „iznad njega“ budući da je osnovna zadaća učitelja biti vezom između didaktičkih materijala i samog djeteta (Matijević, 2001: 39).

Kao što je već ranije spomenuto, djeca su slobodna sama izabrati materijal kojim će se baviti, učitelj je slobodan predložiti neke od aktivnosti, no ukoliko oni to odbiju učitelj se povlači te ih ne prisiljava na obavljanje predloženog zadatka (Matijević, 2001: 39).

Budući da Montessori vrednuje individualnost djeteta isto tako velik naglasak stavlja i na individualni rad učitelja i djeteta. Pri takvom radu bitno je da učitelj ne nameće način rada djetetu te ne ustraje na ispravljanju grešaka. Iz toga razloga, ali i mnogih drugih bitno je da učitelj bude pripremljen za svoj posao kako bi imao strpljenje i razumijevanje pri čekanju i poticanju djeteta na dalji rad kako bi ono samo uočilo grešku te odlučilo o njezinu ispravljanju (Matijević, 2001: 39). Osim toga, u vidu individualnosti treba spomenuti kako je odgajatelj osim osjetljivih stupnjeva dječjeg razvoja u obzir treba uzeti i sve ono kroz što djeca prolaze u životu te tako saznati njihove stvarne potrebe (Seitz i Hallwachs, 1997: 59-60).

U školama koje se vode Montessori metodom učitelj se ne smatra onim koji primarno podučava i predaje već onime koji organizira i usmjerava. Učitelj prvenstveno predstavi materijale učenicima te objasni zašto i kako se koriste, a zatim prepusti učenicima njihovu uporabu koja će biti vođena isključivo njihovim osobnim interesima i tempom koji sami odrede (Matijević, 2001: 38).

Budući da su unutar Montessori sustava grupe sačinjene od različitih dobnih skupina, djeca često poprime ulogu učitelja. Na taj način starija djeca predlažu mlađoj odabir materijala te im pokazuju što su ranije naučila (Seitz i Hallwachs, 1997: 58).

Kao prvobitnu pretpostavku za uspješnog Montessori pedagoga Maria Montessori navodi ljubav prema djeci. Na osnovu toga smatra kako pedagog putem samoodgoja i razvijanjem samosvijesti treba razviti osobine poput strpljivosti, razumijevanja, mogućnosti uživanja, maštovitosti, duhovitosti i poštovanja prema djeci. Kao suprotnost tomu navodi ljutnju kao najveću pogrešku u odgoju budući da pri interakciji između odrasle osobe i djeteta najveću ulogu ima upravo pažnja usmjerena djetetu koja treba biti na temeljima razumijevanja i ljubavi (Seitz i Hallwachs, 1997: 59).

6. Materijali u okolini

Kao što je već spomenuto, Montessori pedagogija stavlja veliki naglasak na materijale pri djetetovu odgoju.

„Montessori-materijal je sredstvo preko kojeg dijete dovodi u red ono što ima u sebi. To se postiže tako što materijal mora sadržavati svoj unutarnji i vanjski red“ (Seitz i Hallwachs, 1997: 56).

Vanjski red postiže se na način da materijal ima svoje točno određeno mjesto na polici kako bi ga dijete uvijek moglo naći, osim toga bitno je da je materijal sam po sebi uredan i očuvan što je briga odgajatelja, ali i djece. Svaki materijal ima tek jedan primjerak tako da kada je on zauzet djeca bi učila čekati svoj red za korištenje materijala kojeg žele, što je ujedno i jedna od osnovnih odgojnih ideja u današnjem potrošačkom društvu gdje djeca nisu naučena čekati jer sve što mogu imati to dobiju pa čak i prerano (Seitz i Hallwachs, 1997: 56). Osim toga, učiti djecu čekanju može poslužiti kao sredstvo socijalizacije jer se na taj način uče uljudnom i pristojnom komuniciranju s

ostalom djecom i ljudima u okolini (Matijević, 2001: 38). Također, svaki od materijala sadrži samo jednu poteškoću, točnije problem koji dijete nastoji riješiti praveći pritom greške posredno ili neposredno te tako samostalno pronalazi način prevladavanja te poteškoće, odnosno rješenja problema. Nadalje, takav pristup omogućava djetetu učenje na vlastitim pogreškama (Matijević, 2001: 56). No, osim apstraktne ideje materijali imaju i konkretnu primjenu budući da dijete, nastojeći riješiti problem, taj isti materijal slaže, preslaguje, trese, spaja, mjeri, važe, gradi i slično (Matijević, 2001: 56).

„Pomoću struktura preko kojih se spoznaje red i djetetov duh se dovodi u red – postiže se unutarnji red“ (Seitz i Hallwachs, 1997: 57). Montessori smatra kako se spoznajom te dostizanjem unutarnjeg mira postiže i stvaralačka sloboda koja čini preduvjet za slobodu u cijelosti (Seitz i Hallwachs, 1997: 57).

Kretanje, red, ljubav i jezik četiri su operacije vođenje dječjim mozgom, ali ujedno i četiri psihičke potrebe koje djeca imaju prema okolini. Kako bi se te potrebe ispunile postoje razni materijali i u svakodnevnom životu poput materijala za čišćenje, zaključavanje te tomu sličnih, također postoje i materijali koji služe razumijevanju pokreta i razvijanju osjeta, jezika i materijali za matematiku. Takvi su materijali namijenjeni individualnim aktivnostima djeteta sačinjeni od raznih materijala poput drva, plastike, plastelina, kartona, papira te mnogih drugih (Matijević, 2001: 39-40).

7. Učionica

Učionica je ono što se odmah može uočiti kao razlikovni element Montessori škole od tradicionalnog oblika škole. U Montessori školama teži se da učionica postane poticajna sredina za rad i učenje. Tako su stolovi i stolci slobodno raspoređeni po prostoriji pojedinačno ili u grupama. Uz zid smješteni su ormari na kojima se nalaze već spomenuti razni materijali namijenjeni za iskustveno učenje. Osim stolova i stolaca, u Montessori učionicama mogu se pronaći manji tepisi koje dijete može slobodno uzeti i samo odabrati mjesto na kojem će nešto raditi. Također, učionica je dodatno ukrašena različitim učeničkim radovima. Nije neobično unutar učionice pronaći neku manju životinju poput ptice unutar kaveza ili niz biljaka uz prozor (Matijević, 2001: 41).

Takva se učionica smatra poticajnom i sređenom okolinom koja motivira djecu na razne aktivnosti koje pridonose njihovu razvoju. Od velike je važnosti da dijete u školu dolazi rado, a to se postiže upravo stvaranjem motivirajućeg okruženja poput ovakve učionice jer omogućava zadovoljenje svih dječjih potreba. Učionice u tradicionalnim školama najčešće su kreirane na način da ne uspijevaju zadovoljiti sve potrebe djece, osim toga u takvim su učionicama namještaj i materijali često oštećeni što djeci otežava te smeta u provođenju aktivnosti koje su odabrali, a sukladno tome i njihovu cjelokupnom razvoju (Matijević, 2001: 41).

8. Slobodni rad i zajednička razredna aktivnost

Montessori škole svoj dopodnevni rad dijele u dvije faze: fazu slobodnog rada i fazu zajedničke razredne aktivnosti. Prva faza odnosi se na individualni rad ili rad u paru s nekim od didaktičkih materijala, dok se druga faza temelji na onome što je organizirao učitelj (Matijević, 2001: 41).

Objašnjeni koncept uređene učionice Montessori škole potiče djecu na individualni rad, stoga će dijete u prvoj fazi, fazi slobodnog rada odabrati materijal te ga odnijeti na svoje radno mjesto. Tim će se materijalom dijete baviti ovisno o njegovu interesu taj dan, neće se uvijek jednako udubiti u neku aktivnost te će se s nekim materijalima baviti duži period, a s nekim kraći. Nakon što dođe to unutarnjeg zasićenja nekog materijala, dijete će ga odnijeti i uredno odložiti na mjesto gdje inače stoji. Bitno je napomenuti kako nije točno određeno vrijeme za jutarnji rad, nego djeca pristižu u učionicu između 8:00 i 8:30 te slobodno biraju materijal i zauzimaju mjesto, dok pritom paze da ne ometaju ostale (Matijević, 2001: 43)

Drugu fazu, fazu zajedničke razredne aktivnosti karakterizira zajedničko bavljenje aktivnošću koje usmjerava učitelj. Učitelj osmišljava zajedničku nastavu promatrajući interese djece tijekom individualnog rada. U ovoj se fazi također organiziraju razni posjeti muzeju, izleti te razne glazbene i sportske aktivnosti. Tijekom zajedničke razredne nastave održava se i religijska nastava (Matijević, 2001: 43).

Još jedna od evidentnih razlika Montessori škola te tradicionalnih škola jest da se tijekom ovih faza uspjeh, tj. rezultati ne bilježe prema unaprijed određenim normativima već isključivo prema individualnim mogućnostima i karakteristikama djeteta (Matijević, 2001: 43).

9. Zaključak

Montessori pedagogija mnogim se svojim obilježjima i posebnostima razlikuje od tradicionalnih i ustaljenih oblika odgoja i školstva koji su danas uobičajeni kako u svijetu tako i u Hrvatskoj. Dok tradicionalno školstvo karakteriziraju klupe složene u redove, nemarnost učenika, ali i učitelja prema zajedničkoj imovini, jednaka mjerila i sustav ocjenjivanja za svu djecu te krut autoritet učitelja koji nerijetko izaziva strah i nelagodu kod djeteta, Maria Montessori nudi potpuno novi oblik odgoja i obrazovanja.

Odrastajući u vrlo poticajnoj okolini Montessori shvaća izrazit utjecaj okoline na dijete te radi toga ističe važnost stvaranja motivirajućeg okoliša pri odgoju kako bi se na taj način dijete potaknulo na angažiranost, razvoj samosvijesti te posvetilo razvoju svojih potencijala. Također, Montessori smatra kako učiteljem ne može biti svatko te pritom stavlja i velik naglasak na tu ulogu. Učitelj ne bi trebao predstavljati autoritet i postavljati se „iznad djeteta“, već mu ponuditi ravnopravno partnerstvo. Montessori metoda ne umanjuje ni značaj djece u ulozi učitelja. Budući da su grupe unutar Montessori sustava sačinjene od djece različitih uzrasta, nerijetko djeca imaju priliku učiti jedni od drugih.

Osim bitnih noviteta u poimanju uloga, Montessori ističe i ideju individualnosti i slobode djeteta. Individualnost se očituje kod djetetove osobnosti, sposobnostima, interesima i izboru stoga je nemoguće svoj djeci nametati jednoličan program podučavajući ih istim stvarima na isti način. Trebaju se prepoznati njihovi interesi i potencijali te raditi na njihovom ostvarenju. Upravo iz tog razvoja Montessori promiče i ideju slobode koja osim što omogućava djetetu bavljenje onim materijalima koji ga zanimaju i vesele, uči ga i postavljanju prioriteta te odlikama osobina poput odlučnosti.

Kao najbitnije od svega, Montessori pedagogija uči djecu samostalnosti, ne potiče roditelje, odgajatelje i učitelje da pomognu djeci na način da oni djeluju umjesto njih već da pomognu njima da djeluju sami.

10. Popis korištene literature

1. Matijević, M. (2001.) *Alternativne škole: didaktičke i pedagoške koncepcije*, 2.izdanje, Zagreb: Tipex.
2. Montessori, M. (2003.) *Dijete: tajna djetinjstva*, 2.izdanje, Jastrebarsko: Naklada Slap.
3. Philipps, S. (1999.) *Montessori priprema za život: odgoj neovisnosti i odgovornosti*, Jastrebarsko: Naklada Slap.
4. Seitz, M., Hallwachs, U. (1996./1997.) *Montessori ili waldorf? : knjiga za roditelje, odgajatelje i pedagoge*, prev. V.L. Janković, Zagreb: Educa.